

Kommittédirektiv

Tydligare ansvar och högre kvalitet i komvux

Beslut vid regeringssammanträde den 27 november 2025

Sammanfattning

En särskild utredare ska föreslå åtgärder för att avhjälpa brister i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) och kommunal vuxenutbildning (komvux) i övrigt. Syftet är att stärka förutsättningarna för att fler elever ska påbörja och slutföra en utbildning av hög kvalitet. Kontrollen av enskilda utbildningsanordnare i komvux ska skärpas och kommunernas ansvar för utbildningen ska tydliggöras.

Utredaren ska bl.a.

- föreslå hur fler elever i sfi kan erbjudas att kombinera sfi med annan utbildning,
- föreslå skärpta krav för att få bedriva komvux på entreprenad,
- analysera varför arbetslösa som har anvisats utbildning i komvux i så liten utsträckning påbörjar och genomför utbildningen och föreslå åtgärder för att fler arbetslösa ska genomgå en reguljär utbildning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2027.

Brister i sfi och övriga komvux behöver åtgärdas

Det finns brister i utbildningen

Komvux är betydelsefullt för de många vuxna som behöver utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå och för Sveriges kompetensförsörjning. Sfi är en särskilt viktig del av komvux. Genom sfi får nyanlända en grundläggande utbildning i svenska språket, som sedan kan byggas på via svenska som andraspråk på grundläggande och gymnasial nivå. Det är viktigt att studierna i komvux kan bedrivas effektivt och att utbildningen ger de kunskaper som individen behöver. En väl fungerande komvux är inte sällan avgörande för nyanländas möjligheter att snabbt etablera sig på arbetsmarknaden, bli självförsörjande och för integrationen i det svenska samhället. Utbildningen är även viktig för arbetslösas möjlighet att snabbt skola om sig. Samtidigt har brister i komvux uppmärksammats vid ett flertal tillfällen de senaste åren, bl.a. i de granskningar som Statens skolinspektion har gjort av sfi och övriga komvux. I flera fall kan bristerna betraktas som allvarliga. Dessutom visar statistik från Statens skolverk över kursdeltagare som avslutade eller avbröt en kurs i sfi under 2024, att 52 procent avslutade kursen med godkänt betyg, 4 procent avslutade kursen utan godkänt betyg och 44 procent avbröt kursen (Skolverket, 2025). Det var 40 procent kvinnorna och 53 procent av männen som avbröt kursen. Det innebär att en betydande andel avbryter utbildningen i förtid – utan att ha grundläggande kunskaper i svenska. Därmed minskar också möjligheten att fortsätta med en utbildning som leder till varaktigt arbete och egen försörjning.

Sfi är en del i utbildningskedjan

Sfi, svenska som andraspråk och annan utbildning i komvux är ofta delar i en och samma utbildningskedja, där även bl.a. studie- och yrkesvägledning och validering kan ingå. För en god progression för eleven bör alla delar i utbildningskedjan hänga ihop, tillsammans med insatser utanför komvux, t.ex. sådana som Arbetsförmedlingen ansvarar för. För att fler med behov av utbildning i svenska språket ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden räcker det således inte med att vidta åtgärder för att förbättra sfi. Även de andra delarna av utbildningskedjan och samordningen med Arbetsförmedlingens insatser behöver ses över.

Kommunerna har stor frihet i att välja hur komvux ska utformas

Jämfört med andra skolformer, t.ex. grund- och gymnasieskolan, styrs komvux av ett öppet regelverk som lämnar mycket frihet till huvudmännen. Den-

na flexibilitet är tänkt att skapa förutsättningar för att anpassa utbildningen efter individers behov. Regelverket förutsätter samtidigt att huvudmännen tar ett stort ansvar för utbildningen. Skolinspektionen har i årsrapporterna för 2023 (dnr 2024:1192) och 2024 (dnr 2024:5009) konstaterat att det öppna regelverket kan få oönskade konsekvenser. Myndigheten framför bl.a. att ett öppet regelverk innebär en risk för att ekonomiska aspekter och elevernas önskemål om undervisningsform väger tyngre än lärarnas professionella bedömning i utformandet av utbildningen. Det finns därför risk för att utbildningen utvecklas mot mindre kostnadskrävande former, t.ex. självstudier, och inte motsvarar de pedagogiska behov som eleven har utifrån kraven i ämnes- och kursplaner. Myndigheten lyfter fram att kombinationen av ett svagt ansvarstagande och huvudmännens stora frihet att välja hur utbildningen genomförs, t.ex. möjligheten att lägga ut utbildningen på entreprenad, innebär risk för bristande likvärdighet och svag kvalitet samt risk för att perspektiv som inte är förenliga med lagstiftarens intentioner styr utbildningen.

Det finns därmed skäl att överväga om regleringen av komvux behöver skärpas för att utbildningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens och bättre rusta dem för att möta bl.a. arbetsmarknadens behov, stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet och främja deras personliga utveckling. Sådana förändringar måste dock vägas mot de fördelar som finns med ett flexibelt regelverk för komvux. Målgruppen för komvux är vuxna och det ska kunna förväntas att eleverna tar eget ansvar för sitt lärande och sin progression genom att delta aktivt i studierna.

Uppdraget att se över hur sfi och komvux i övrigt kan förbättras

Bättre språkkunskaper underlättar övergången till arbete

Sedan den 1 augusti 2022 har elever som läser komvux inom ramen för en etableringsinsats rätt till en sammanhållen utbildning enligt skollagen (2010:800). En sådan utbildning ska i genomsnitt under en fyraveckorsperiod omfatta minst 23 timmars undervisning i veckan. Utbildningen ska förutom sfi innehålla orienteringskurser och utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå. Även andra insatser som är gynnsamma för elevernas kunskapsutveckling kan ingå.

I promemorian På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (U2019/02278) som låg till grund för bestämmelserna gjordes bedömningen att även elever utanför etableringsprogrammet skulle kunna gynnas av att gå en sammanhållen utbildning.

Utredningen avstod dock från att föreslå en rätt till sammanhållen utbildning för alla elever och konstaterade att huvudmannen kan erbjuda en sammanhållen utbildning även för andra än de som tar del av insatser som avses i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Av Skolverkets statistik från 2024 framgår att det är relativt få elever som kombinerar sfi med annan utbildning i komvux. Eftersom en möjlighet att kombinera sfi med annan utbildning kan gynna elevens progression bör det utredas om möjligheten att kombinera sfi med annan utbildning underutnyttjas och behöver främjas ytterligare.

Vård- och omsorgsutbildningarna utgör drygt en tredjedel av utbildningarna som finansieras med statsbidraget för regional yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux (regionalt yrkesvux). Utredningen om språkkrav för personal i äldreomsorgen har bl.a. haft i uppdrag att ta ställning till vilken nivå på kunskaper i svenska språket som är lämplig för personalen i äldreomsorgen. I sitt betänkande Ett språkkrav för språkutveckling (SOU 2024:78) bedömer utredningen att elever som slutfört en utbildning inom komvux inte alltid har den språkliga kompetens som behövs för arbetet i äldreomsorgen. Dessa iakttagelser är viktiga och bör utgöra ett underlag i utredningens arbete för att underlätta elevernas övergång till arbete.

Utredaren ska därför

- föreslå hur fler elever i sfi kan erbjudas att kombinera sfi med annan utbildning,
- undersöka om det finns behov av ytterligare åtgärder för att säkerställa att elever som deltar i en yrkesutbildning i komvux har de kunskaper i svenska språket som efterfrågas på arbetsmarknaden, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Sfi och komvux i övrigt kan konkurrera med andra insatser

Utgångspunkten för utbildningen av en enskild elev i sfi och övriga komvux ska vara elevens behov och förutsättningar. Detta innebär bl.a. att sfi ska kunna kombineras med arbete och bör kunna kombineras med andra aktiviteter, t.ex. insatser som Arbetsförmedlingen ansvarar för, kommunala arbetsmarknadsinsatser för personer med försörjningsstöd och föräldraledighet. Att individer kombinerar utbildning med arbete och andra insatser är ofta positivt och kan ge en snabbare väg mot självförsörjning och etablering på arbetsmarknaden. Det kan dock även innebära vissa utmaningar för såväl

individen som för kommunen, Arbetsförmedlingen och andra berörda myndigheter. Individer kan behöva förhålla sig även till andra regelverk än de som styr skolväsendet. Ofta handlar det om villkor för att få vissa insatser eller ersättningar och bidrag, som kan vara svåra för den enskilde att överblicka och där regelverk ibland är motstridiga. Det offentliga har å sin sida en utmaning i att samordna sina insatser och vägleda individer.

Skolverket lyfter i sin rapport Regionala dialoger om komvux – En lägesbild av utvecklingen inom komvux (rapport 2024:6) att studie- och yrkesvägledarna träffar många elever som vill påbörja studier och där det uppstår krockar mellan olika regelverk som därför blir ett hinder. Ett sätt att avhjälpa detta har varit samverkan mellan kommunen och socialtjänsten, Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen.

Sammantaget behöver det göras en kartläggning och analys av om och hur samordningen av reguljär utbildning och andra insatser sker, liksom om olika krav och villkor som ställs på individen sammantaget kan försvåra för individen att få en egen försörjning och en varaktig etablering på arbetsmarknaden. Det kan exempelvis handla om att individer inte påbörjar en utbildning för att de riskerar att rätten till en viss insats eller ersättning upphör.

Utredaren ska därför

- bedöma om andra insatser utanför komvux och krav och villkor kopplade till dessa hindrar individer från att påbörja och slutföra en utbildning och hur samordning mellan insatser sker,
- vid behov lämna förslag som innebär bättre samordning av reguljär utbildning och andra insatser, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Kontrollen av enskilda utbildningsanordnare behöver skärpas

Huvudmannen kan enligt 23 kap. skollagen med bibehållet huvudmannaskap överlämna alla uppgifter inom komvux på entreprenad till en enskild fysisk eller juridisk person. Utbildning på entreprenad innebär för många kommuner en möjlighet att erbjuda fler kurser än kommunen har kapacitet att bedriva i egen regi. Bara kommuner och i vissa fall regioner får vara huvudmän för komvux, men de kan välja att upphandla utbildningen av enskilda utbildningsanordnare. En stor andel, cirka 50 procent av kursdeltagarna i komvux, deltog under 2023 i en kurs som bedrevs på entreprenad av en enskild

utbildningsanordnare. Utbildning kan överlämnas på entreprenad till en enskild anordnare genom upphandling i enlighet med lagen (2016:1145) om offentlig upphandling eller genom s.k. auktorisation, ett system där en kommun godkänner utbildningsanordnare som uppfyller vissa krav och där elever sedan kan välja fritt mellan dessa auktoriserade utbildningsanordnare. Det är alltså mycket vanligt att komvux bedrivs av en enskild anordnare på uppdrag av en kommun.

De senaste åren har allvarliga brister uppmärksammats i yrkesutbildningar i komvux, både i granskningar som har gjorts av Skolinspektionen och i medierna. Ett exempel är rapporten Yrkesförarutbildningen för tung lastbil och släp inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (Skolinspektionen 2023). Av rapporten framgår det att det finns stora brister i nästan alla de granskade verksamheterna, som i 17 av 29 fall bedrevs av enskilda utbildningsanordnare. I över hälften av de granskade verksamheterna fick t.ex. inte eleverna undervisning med de fordonstyper, arbetsmaskiner eller fordonskombinationer som ska ingå i utbildningen. I andra fall har Skolinspektionen konstaterat att fordonstyper, arbetsmaskiner eller fordonskombinationer saknas eller inte finns tillgängliga för eleverna i tillräcklig omfattning. Konsekvensen är att eleverna har gått miste om delar av utbildningens centrala innehåll. Eleverna riskerar därmed att få luckor i sin yrkesförarkompetens och att inte vara redo för att arbeta inom yrket, trots att utbildningen är slutförd. För att komma till rätta med brister som finns i många yrkesutbildningar i komvux, finns det skäl att bl.a. se över de krav som ställs på enskilda utbildningsanordnare som anordnar sådan utbildning.

Det ställs inga särskilda krav i skollagen på en enskild utbildningsanordnare som bedriver komvux på uppdrag av en kommun. Det finns inte heller någon statlig prövning och godkännande av enskilda som bedriver komvux på uppdrag av en kommun, utan det är upp till den kommun som upphandlar utbildningen att ställa de krav som ska gälla för utbildningen. För att den enskilda utbildningsanordnaren ska kunna utfärda betyg i komvux krävs dock att Skolinspektionen har beviljat s.k. betygsrätt.

Betygsrätt för utbildning som motsvarar komvux regleras i 6 kap. förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning. Regleringen innebär bl.a. att en enskild utbildningsanordnare efter ansökan kan beviljas betygsrätt, dvs. tillstånd att sätta och utfärda betyg, anordna prövning och utfärda intyg – för utbildning motsvarande komvux som på uppdrag av juridiska personer anordnas

för uppdragsgivarnas räkning och för de personer som uppdragsgivarna utser. Den enskilde anordnare som har beviljats betygsrätt kan både använda den för utbildning inom komvux och för uppdragsutbildning som motsvarar komvux. Uppdragsutbildningen kan t.ex. vara en utbildning som upphandlas av Arbetsförmedlingen för arbetslösa.

De formella krav som ställs för att en enskild utbildningsanordnare ska beviljas betygsrätt är i många avseenden betydligt lägre än de som ställs på en enskild huvudman inom t.ex. grund- eller gymnasieskolan. De lägre kraven kan delvis anses vara rimliga eftersom en enskild anordnare inte är ansvarig för utbildningen enligt skollagen. Det är dock angeläget att säkerställa att enskilda utbildningsanordnare i komvux har förutsättningar att bedriva en utbildning som uppfyller de krav som ställs i bl.a. skollagen och att utbildningen som de bedriver i övrigt är av hög kvalitet.

Ägar- och ledningsprövning ingår inte i prövningen av en ansökan om betygsrätt. Detta är en skillnad jämfört med bl.a. tillståndsprövningen för godkännande som huvudman för en fristående grund- eller gymnasieskola. Avsaknaden av ägar- och ledningsprövning av enskilda utbildningsanordnare i komvux är något som Skolinspektionen nyligen pekat ut som en risk i rapporten Skolinspektionens arbete med att förhindra välfärdsbrottslighet – Återrapportering av regeringsuppdrag om stärkt tillsyn och tillståndsprövning i syfte att motverka att kriminella eller olämpliga aktörer verkar i skolväsendet (rapport 2024:11). Skolinspektionen anger att det finns risk för att oseriösa aktörer drar nytta av den relativt öppna regleringen av komvux-systemet. Myndigheten pekar på att det finns tillgång till stora summor allmänna medel, men att det finns brister i kontrollen både av vilka som står bakom en verksamhet och hur medlen används.

Sammantaget finns det skäl att överväga om det bör ställas upp strängare krav för att få betygsrätt för utbildning motsvarande komvux och åtgärder för att höja kvaliteten i komvux som bedrivs på entreprenad. Det kan också behövas strängare krav för att motverka att kriminella eller på annat sätt olämpliga aktörer verkar inom komvux.

Utredaren ska därför

- föreslå hur regleringen av betygsrätt för utbildning motsvarande komvux och kontrollen av sådan utbildning ska skärpas för att säkerställa att utbildningen håller en hög kvalitet och förhindra att kriminella eller på an-

nat sätt olämpliga aktörer får betygsrätt för utbildning som motsvarar komvux,

- föreslå hur en ägar- och ledningsprövning av enskilda som ansöker om betygsrätt för utbildning motsvarande komvux kan utformas,
- lämna förslag på hur det kan ställas upp som villkor för att uppgifter inom komvux ska få överlämnas på entreprenad till en enskild utbildningsanordnare att den enskilde har betygsrätt för motsvarande utbildning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Kommunernas ansvar för upphandlad komvux behöver bli tydligare

Kommuner och i vissa fall regioner är huvudmän för komvux och därmed alltid ytterst ansvariga för utbildningen, även om den bedrivs på entreprenad av enskilda utbildningsanordnare. Detta ställer krav på kommunerna och regionerna. De behöver aktivt och regelbundet följa upp upphandlad utbildning för att säkerställa kvaliteten.

Skolinspektionen har i sin granskning Yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning på entreprenad – Huvudmännens uppföljning av kvalitet (Skolinspektionen 2019) visat att huvudmännens uppföljning av yrkesinriktad komvux på entreprenad är relativt svag. Bland annat gäller det uppföljningen av de enskilda utbildningsanordnarnas arbete med främst arbetsplatsförlagt lärande och validering, men även lärarnas kompetens. Granskningen visar också att en majoritet av de enskilda utbildningsanordnarna behöver utveckla kvaliteten i de utbildningar som de erbjuder. Resultaten understryker vikten av att huvudmännen tar ett större ansvar för att följa upp utbildningarnas kvalitet. Detta är nödvändigt för att vuxenutbildningens elever ska få den utbildning de har rätt till.

Regeringen beslutade i september 2024 att tydliggöra kommunernas ansvar för brister i utbildning som finansieras enligt förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning. Den nya bestämmelsen innebär att statsbidrag inte får lämnas för utbildning om Skolinspektionen konstaterat att det finns brister som är så pass allvarliga att eleverna riskerar att inte kunna nå målen för utbildningen. Bestämmelsen tydliggör huvudmännens ansvar för utbildningen oavsett om den bedrivs i egen regi eller är upphandlad och att det får konsekvenser när huvudmannen brister i det ansvaret. Bestämmelsen kan leda till en bättre och mer kvalitetsinriktad kravställning från kommunens sida vid upphandling av utbildning och till att

stärka kommunernas uppföljning av utbildningen. De skärpta kraven för att få statsbidrag är ett steg på vägen men det räcker sannolikt inte. Fler åtgärder kan behövas för att kommunerna ska följa upp och ta ansvar för kvaliteten i upphandlad utbildning i komvux.

Utredaren ska därför

- föreslå hur kommunernas ansvar för upphandlad utbildning i komvux ska tydliggöras, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Fler arbetslösa behöver en reguljär utbildning

Många av de långtidsarbetslösa som är inskrivna på Arbetsförmedlingen är personer som saknar både tillräckliga kunskaper i svenska och sådan grundläggande och gymnasial utbildning som de behöver för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Av arbetslösa inskrivna i jobb- och utvecklingsgarantin saknar cirka 35 000 personer gymnasial utbildning (Arbetsförmedlingens månadsstatistik, oktober 2025). Av dessa är cirka 80 procent utrikes födda och de behöver i många fall också förbättra sina kunskaper i svenska.

Regeringen har sedan 2017 på olika sätt styrt mot att de kortutbildade som är inskrivna på Arbetsförmedlingen och som behöver utbildning ska övergå till studier inom komvux eller på folkhögskola. Bland annat har möjligheterna för arbetslösa att studera inom det reguljära utbildningssystemet med aktivitetsstöd utökats. Arbetsförmedlingen har också utvecklat sina vägledande och stödjande insatser för att motivera arbetssökande på vägen till utbildning. Trots detta har Riksrevisionen i sin rapport Kortutbildade arbetssökandes övergång till reguljär utbildning – uppdrag, verksamhet och styrning (RiR 2024:3) konstaterat att övergångarna till utbildning inte ökat mer än marginellt.

I vissa fall kan Arbetsförmedlingen också anvisa arbetssökande att söka utbildning. Riksrevisionen konstaterar dock i samma rapport att en låg andel av dem som anvisats att söka reguljär utbildning övergår till utbildning, cirka 30 procent. Riksrevisionen pekar på flera orsaker till den låga andelen övergångar till utbildning hos anvisade arbetslösa. Ibland saknar kommunerna t.ex. enligt Riksrevisionen utbildningsalternativ inom reguljär utbildning för att fånga upp personer med mycket kort utbildningsbakgrund och bristande kunskaper i svenska. Riksrevisionen pekar också på att kommuner i varie-

rande utsträckning bedömer att arbetssökande som Arbetsförmedlingen anvisat att söka studier inom komvux inte kan tillgodogöra sig utbildningen. Riksrevisionen påtalar vidare att det finns brister i Arbetsförmedlingens arbete med att anvisa arbetssökande att söka utbildning. Bristerna i anvisningar är bl.a. kopplade till att de arbetssökande inte fått tillräcklig information eller inte har kunnat tillgodogöra sig information om att de anvisats att söka utbildning. Även individens försörjningsmöjligheter vid studier är svåra att överblicka. Av Riksrevisionens rapport framgår också att det finns behov av ett utökat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna för att det ska vara möjligt att kontrollera att arbetssökande har sökt och påbörjat utbildning.

I propositionen Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner (prop. 2024/25:145) lämnade regeringen förslag som syftar till att få till stånd ett förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna i fråga om arbetssökande som behöver utbildning inom komvux. Det handlar om sådana uppgifter som behövs för att Arbetsförmedlingen och kommunerna ska kunna planera stödet till den arbetssökande liksom uppgifter som Arbetsförmedlingen behöver för att följa upp studierna för de arbetssökande som har anvisats att söka utbildning. Riksdagen beslutade den 10 juni 2025 i enlighet med regeringens förslag (bet. 2024/25:AU11, rskr. 2024/25:237). Lagändringarna träder i kraft den 1 mars 2026.

Ett förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner är en viktig åtgärd som ger förutsättningar att stödja individer så att de påbörjar komvux och att följa upp de arbetssökande som anvisats att söka eller som deltar i utbildning. Sannolikt behövs dock fler förändringar. Det kan bl.a. behöva undersökas hur Arbetsförmedlingen arbetar med att identifiera, motivera och anvisa arbetssökande som behöver komvux och hur komvux gör det möjligt för arbetssökande att påbörja och genomföra relevant utbildning. Om övergångarna till reguljär utbildning ska öka krävs även en väl fungerande samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna och andra utbildningsanordnare. Samverkan skulle t.ex. kunna avse vilket utbud av kurser, kursstarter och undervisningsformer som erbjuds.

Utredaren ska därför

- analysera varför personer som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen och som behöver komvux, särskilt arbetslösa som har anvisats att söka utbildningen, i så liten utsträckning påbörjar och genomför utbildningen,
- föreslå åtgärder för att fler arbetslösa ska påbörja och genomföra en reguljär utbildning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Det systematiska kvalitetsarbetet i sfi och komvux i övrigt behöver förbättras

Ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete bidrar till huvudmannens och rektors möjligheter att utvärdera och förstå den egna verksamheten. Systematiskt kvalitetsarbete regleras i 4 kap. 2–8 §§ skollagen. Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat samt utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen. Detta ska huvudmannen göra oavsett om utbildningen ges i egen regi eller om den har lagts ut på entreprenad. Det är ur den aspekten viktigt att huvudmannen har god kännedom om hur systematiskt kvalitetsarbete bedrivs för att kunna ställa krav på detta vid en upphandling. Kvalitetsarbete ska också genomföras på enhetsnivå, och det är då rektorn som ansvarar för arbetet. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter uppfylls. Ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete kan bidra till att uppmärksamma brister i utbildningen och inrikta arbetet mot adekvata åtgärder. Det är också viktigt att det systematiska kvalitetsarbetet fungerar på både huvudmanna- och enhetsnivå då nivåerna är beroende av varandra. Utbildningen måste följas upp ordentligt för att kunna utvärderas och analyseras. Ett systematiskt kvalitetsarbete är inte bara viktigt för att förbättra verksamheten utan kan även användas för att synliggöra styrkor i utbildningen och undervisningen så att man kan bygga vidare på dem. Det systematiska kvalitetsarbetet förutsätter att det finns kapacitet och kompetens att bedriva arbetet på alla nivåer i en kommun och är väsentligt för att kunna stärka utbildningens kvalitet.

Skolinspektionen har i rapporten Rektors arbete för rättvisande och likvärdiga betyg i kommunal vuxenutbildning – med fokus på utbildning som utförs på entreprenad (rapport 2025:1) konstaterat att arbetet med rättvisande och likvärdiga betyg i komvux behöver utvecklas. Felaktiga betyg kan bl.a. leda till att elever lämnar komvux utan tillräckliga språk- eller yrkeskunskap-

er, vilket i sin tur gör att de inte har de kompetenser som behövs för att de ska få ett arbete.

I sin årsrapport för 2023 anger Skolinspektionen att den under de senaste femton åren återkommande bedömt att huvudmännens uppföljning av komvux har brister och utvecklingsområden. Kommunernas utvecklingsarbete med komvux hamnar ofta i skymundan till förmån för andra skolformer. Skolinspektionen konstaterar också i sin rapport En granskning av kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) (rapport 2024:1) att den i flera inspektioner funnit att huvudmännens uppföljning och kontroll inte är tillräckligt anpassade för att styra och säkerställa kvaliteten i utbildningen inom komvux. Flera av de brister Skolinspektionen hittat i sin tillsyn kan förklaras av bristande uppföljning och otydliga krav från huvudmännen.

Utredaren ska därför

- kartlägga hur det systematiska kvalitetsarbetet bedrivs och vilken kompetens och resurser som avsätts för det,
- vid behov föreslå åtgärder för ett mer ändamålsenligt och effektivt systematiskt kvalitetsarbete i sfi och komvux i övrigt, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Den skolförlagda undervisningstiden är ofta inte tillräcklig

Skolinspektionen konstaterar i rapporten Undervisningstiden i kommunal vuxenutbildning – Återrapportering av regeringsuppdrag om omfattningen och fördelningen av undervisningstiden i kommunal vuxenutbildning (rapport 2024:4) att undervisningstiden i komvux emellanåt är oroväckande knapp. Eleverna måste då själva ta ansvar för inläringen genom självstudier, något som inte passar alla elever.

Stora delar av komvux ges i form av fjärr- och distansundervisning. Sådan undervisning gör det möjligt för kommunerna att erbjuda ett brett utbildningsutbud till en relativt låg kostnad. För vuxna som har lång pendlingsväg, arbetar eller har en funktionsnedsättning som gör det svårt att följa undervisning på plats i ett klassrum under dagtid, är fjärr- eller distansundervisning ibland den enda möjligheten att kunna delta i vuxenutbildning. Det finns alltså många fördelar med sådan undervisning. Det bör därför även i fortsättningen finnas tillgång till flexibla undervisningsformer, t.ex. distansundervisning, inom komvux.

Skolinspektionen konstaterar i den nämnda rapporten att när rektor fattar beslut om undervisningstid sker det ofta utifrån givna resurser. Det finns därmed ett begränsat utrymme för förändringar utifrån elevers behov och förutsättningar, vilka inte alltid är kända på förhand.

Det behövs dock mer kunskap om huruvida undervisningstiden i olika delar av komvux utgår från elevernas faktiska behov av undervisning och om hur den påverkar elevers förutsättningar att nå målen för sina studier.

Utredaren ska därför

- kartlägga undervisningstiden i komvux och hur den påverkar elevers förutsättningar att nå målen för utbildningen,
- utifrån kartläggningen analysera hur skolhuvudmän arbetar med att säkerställa att utbildningen organiseras och bedrivs i enlighet med skollagens krav på att utbildningen ska utgå från individens behov och förutsättningar,
- vid behov lämna förslag för att skolhuvudmännen ska uppfylla skollagens krav på att utbildningen ska utgå från individens behov och förutsättningar,
- föreslå hur de negativa konsekvenserna av för lite undervisningstid kan motverkas, om utredaren kommer fram till att undervisningstiden inte är tillräckligt omfattande, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Närvaro är viktigt för att studier i komvux ska vara framgångsrika

Att elever i sfi och komvux i övrigt deltar i utbildningen och är aktiva i studierna är en förutsättning för en god måluppfyllelse och en effektiv utbildning. Detta gäller inte minst i sfi. För att undervisning i svenska språket ska vara framgångsrik är det ofta nödvändigt med kontinuitet och en viss intensitet i undervisningen. Hög frånvaro eller låg aktivitet kan däremot öka risken för studieavbrott och innebära att eleven inte når målen med studierna eller förlänga tiden i utbildning. För arbetslösa som behöver en yrkesutbildning eller kunskaper i svenska språket för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden, innebär det ofta att det tar längre tid att få ett arbete och en egen försörjning. Det medför i sin tur kostnader för både samhälle och individ och riskerar att försämra integrationen och bidra till utanförskap.

För att säkerställa att arbetslösa som har anvisats komvux av Arbetsförmedlingen deltar i utbildningen behövs ett välfungerande system för uppföljning, kontroll och möjlighet att besluta om sanktioner om personen uteblir. Uppgifter om frånvaro behöver kunna överföras från komvux till Arbetsförmedlingen. Det finns därför anledning att undersöka hur en sådan löpande frånvarorapportering ska kunna införas. Det är dock viktigt att en sådan rapportering påverkar lärares administrativa börda i så liten uträkning som möjligt.

Utredaren ska därför

- föreslå hur frånvarorapportering i komvux ska göras och hur uppgifterna kan överföras till Arbetsförmedlingen när det gäller arbetslösa som har anvisats utbildningen, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska redovisa en konsekvensutredning för sina förslag i enlighet med vad som framgår av kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Viktiga ställningstaganden som gjorts vid utformningen av förslagen ska beskrivas. Utredaren ska redovisa förslagens eventuella påverkan på möjligheten att nå det integrationspolitiska målet och målet för regeringens politik mot utanförskap. Vidare ska utredaren i de delar det är aktuellt redovisa förslagens konsekvenser utifrån Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, bl.a. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Arbetssätt och redovisning av uppdraget

Utredaren ska inhämta synpunkter från relevanta aktörer på lokal, regional och nationell nivå, t.ex. Skolverket, Skolinspektionen och Arbetsförmedlingen. Utredaren ska även hålla sig informerad om och ta hänsyn till relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, utredningsväsendet och andra myndigheter. Utredaren ska ha en dialog med Sveriges Kommuner och Regioner.

Utredaren ska genomgående ha ett jämställdhetsperspektiv i sitt arbete samt så långt möjligt redovisa könsbaserad statistik och lyfta fram relevanta områden där det saknas statistik eller där statistiken inte är könsbaserad.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2027.

(Utbildningsdepartementet)